

342

УСТАВ
КЊАЖЕСТВА СРБИЈЕ

ПРОГЛАШЕН НА ПЕТРОВ-ДАН

НА ВЕЛИКОЈ НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ

ДРЖАНОЈ У БРАГУЈЕВЦУ О ДУХОВИМА 1869. ГОДИНЕ.

У БЕОГРАДУ.

У ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ 1869.

УНВ. БР.
3561

У ИМЕ ЊЕГОВЕ СВЕТЛОСТИ

КЊАЗА СРБСКОГ

МИЛАНА М. ОБРЕНОВИЋА IV.

НАМЕСНИЦИ КЊАЖЕСКОГ ДОСТОЈАНСТВА

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ
ВЕЛИКА НАРОДНА СКУПШТИНА, ДРЖАНА У КРАГУЈЕВЦУ О
Духовима 1869. године, РЕШИЛА, И ДА СМО МИ
ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО:

У С Т А В

ЗА КЊАЖЕСТВО СРБИЈУ.

I.

О ДРЖАВНОЈ ОБЛАСТИ, КЊАЗУ, НАСЛЕДСТВУ ПРЕ-
СТОЛА, И НАМЕСНИШТВУ КЊАЖЕСКОГ
ДОСТОЈАНСТВА.

Члан 1.

Књажество је Србија наследна уставна мо-
нархија са народним представништвом.

Члан 2.

Државна област Србије не сме се раздвајати.
Њене границе не могу се смањити ни разменити
без пристанка велике народне скупштине; но у
случајима овог рода од мање важности довољан
је пристанак и обичне скупштине.

Члан 3.

Књаз је поглавар државе, и, као такав, има сва права државне власти, а извршује их по опредељењима устава.

Његова је личност неприкосновена и неогворна.

Члан 4.

Књаз врши законодавну власт са народном скупштином.

Члан 5.

Књаз потврђује и проглашује законе.

Никакав закон не може важити, докле га Књаз не прогласи.

Члан 6.

Књаз поставља све државне чиновнике; у његово име и под његовим врховним надзором врше своју власт сва земаљска надлежательства.

Члан 7.

Књаз је врховни заповедник све земаљске силе.

Члан 8.

Књаз заступа земљу у свима страним одношајима, и закључује уговоре са страним државама.

Но ако се за извршење ових уговора изискује какво плаћање из државне касе, или је пужна измена постојећих земаљских закона, или се у опште уговара нешто, чиме би се јавна и приватна права стешњавала, то је за ово нуждан пристанак народне скупштине.

Члан 9.

Књаз стално пребива у земљи, а кад би, по потреби, отишао на неко време из земље, он поставља себи једног или више местозаступника за то време, и одређује им власт у границама устава.

Одлазак свој из земље и наименовање местозаступника Књаз објављује народу прокламацијом.

Члан 10.

Књажеско достојанство по старим народним закључењима пре 1839. године, која су утврђена и закључењима Свето-Андрејске скупштине од године 1858., као и велике народне скупштине, држане 20. Јунија 1868. године, и по гласу султанских берата и хатишерифа од године 1830. и 1868., наследно је у племену сада владајућег Књазана Милана М. Обреновића IV. у мушком потомству из законног брака по реду прворођења, и то најпре у правој линији, а кад у овој не би

било наследника, онда наследство престола прелази на побочну линију, по истом реду прворођења.

Но ако би садањи Књаз Милан без мушког потомства преминуо, онда прелази наследство престола србског на мушке потомке Књаз Милоша од кћери његових, тако, да народ србски од ових потомака бира себи за наследног Књаз онога, кога нађе да је најдостојнији.

Изабрани за Књаз потомак Књаз Милоша прима владу под именом Обреновића.

А ако не би било мушких потомака од кћери Књаз Милоша, онда народ србски бира себи за наследног Књаз оног Србина, у коме има највише поверења. Но никад не може бити изабран за Књаз србског нико од фамилије и потомства Карађорђевићева, на које је бачено проклетство народно.

Изабрани Књаз одма објављује народу прокламацијом свој избор, и предузима владу са земљом.

Ако Књаз не би по себи оставио наследника престола, али је књагиња у време његове смрти трудна била, онда ће се дочекати време њена порођаја, а међутим вршиће књажеску власт савет министарски.

У овом случају министарски савет објавиће народу прокламацијом стање књагињино.

Члан 11.

Књаз србски мора бити православне источне вере.

Пунолетан је кад наврши осамнаест година.

При ступању на владу он полаже пред првом скупштином заклетву, која гласи: „Ја (име) примајући владу, заклињем се свемогућим Богом и свим што ми је најсветије и најмилије на овоме свету, пред светим његовим крестом и евангелијем, да ћу земаљски устав неповређен одржати, да ћу по њему и законима владати, и да ћу у свима мојим тежњама и делима само добро народа пред очима имати. Изричући свечано ову моју заклетву пред Богом и народом, призивљем за сведока Господа Бога, коме ћу одговор давати на страшном његовом суду, и потврђујем истинитост ове заклетве целивањем св. евангелија и крета Господа Спаситеља Исуса Христа. Тако ми Господ Бог помогао. Амин!“

Члан 12.

Кад је Књаз малолетан, или кад без наследника престола премине, онда савет министарски прихвата привремено власт књажеску до састанка велике народне скупштине, коју он сазива одма, а најдаље за месец дана, одкад је власт књажеску прихватио.

Савет министарски, докле власт књажеску

врши, не може мењати ни министре ни чланове државног савета.

Члан 13.

Ако је велика народна скупштина сазвана због тога, што је Књаз без наследника престола преминуо, онда она бира Књазу сходно члану 10. устава, а ако је сазвана због малолетства књажева, онда бира за намеснике књажеског достојанства три лица. Чланови намесништва могу се изабрати само између: министара, чланова државног савета, и судија виших судова, или лица, која су у тим звањима безпорочно служила.

Члан 14.

Намесници при предузимању власти полажу пред скупштином заклетву, да ће Књазу верни бити, и по уставу и законима земаљским владати; а потом објављују народу прокламацијом, да су предузели да врше, у име Књазу, власт књажеску.

Члан 15.

Чланови министарског савета, кад привремено прихватају власт књажеску, не добијају другу плату, до плате свога сталног звања. А намесници добијају пети део књажеске цивил-листе на равне делове, а остало припада Књазу.

Члан 16.

Ако би који члан намесништва умр'о, докле је у овој дужности, онда остали намесници, у договору са државним саветом, одређују трећег члана намесништва најдаље за месец дана, од кад је то место упразњено остало, а међутим прва двојица врше пуноважно власт књажеску.

Ако би који од намесника тако у болест пао, да, по уверењу три лекара, које државни савет, на позив и у договору са друга два намесника, одреди, не би могао дужност своју вршити, онда ће, докле то стање траје, два остала намесника послове државне пуноважно одправљати.

Могу пуноважно и два намесника послове државне одправљати, ако би један од њих тројице имао преку потребу, да за неко време из земље одсутује; но овај ће, у том случају, својим друговима оставити писмену изјаву, да унапред на све оно пристаје, што би они у кругу власти намесништва учинили.

У свакој од ових прилика обнародоваће се одма узроци, са којих ће само два намесника власт књажеску одправљати.

Члан 17.

Ако би намесништво, које наступи због књажевог малолетства, имало да траје дуже од

пет година, онда скупштина бира намеснике на три године, а ако не би имало да траје дуже од пет година, онда ће изабрани намесници остати за све то време. То се разуме и за случај, кад би намесништво истина више година трајало, али период изабраног намесништва пред пунолетство Књаза не би дуже од пет година трајао.

Члан 18.

Намесништво престаје чим Књаз постане пунолетан, и тада он одма објављује народу прокламацијом, да је као пунолетан предузео владу земаљску.

Члан 19.

Наследник престола србског мора бити православне источне вере.

Члан 20.

Наследник престола, као и сва мушка деца књажева, не могу ступити у брак без дозвољења владајућег Књаза.

Члан 21.

Бригу о васпитању малолетног Књаза, као и о његовом имању, водиће три татора, које одреди намесништво, по саслушању књагиње матере а у договору са државним саветом.

Чланови намесништва не могу бити татори

II.

О ПРАВИМА И ДУЖНОСТИМА ГРАЂАНА У ОПШТЕ.

Члан 22.

Под којим се условима добија србско грађанство, и каква права оно даје, као и како се губи, опредељује се законом.

Члан 23.

Сви су Срби пред законом равни

Члан 24.

Срби имају једнака права на сва државна звања, у колико испуне услове, законом прописане, и имају способности за то.

А страни поданици могу бити примљени само под уговором у извесна звања, што се законом ближе опредељује.

Члан 25.

Слобода лична и право сопствености ујемчавају се, и не подлеже никаквом другом ограничењу осим онеме, које закон прописује.

Члан 26.

Нико не може бити суђен, док не буде саслушан, или законим начином позван да се брани

Члан 27.

Нико не може бити затворен, осим у случајима и по прописима, законом опредељенима.

Члан 28.

Обиталиште је Србина неповредно. Против воље домаћинове нико не сме у исто ући, ни истраживања по њему чинити, осим у случајима, законом опредељеним, и начином како закон прописује.

Члан 29.

Одузимање имања у име казне (конфискација) не сме бити.

По могу се одузети поједине ствари, које су казнивим делом произведене, или су као оруђе тога послужиле, или на то намењене.

Члан 30.

Нико не може бити принуђен да своје добро уступи на државне или друге јавне потребе, или да се у томе ограничи, осим где закон то допушта и са накнадом по закону.

Члан 31.

Владајућа је вера у Србији источно-православна. А слободна је и свака друга призната вера, и стоји под заштитом закона у извршењу својих обреда.

Но нико не може, позивајући се на прописе своје вере, ослободити се својих грађанских дужности.

Забрањује се свака радња, која би могла бити убитачна за православну веру (прозелитизам).

Члан 32.

Сваки Србин има право да каже своју мисао: речма, писмено, средством печатње или у виду ликовна, саображавајући се у томе прописима закона. О печатњи издаће се нарочити закон.

Члан 33.

Сваки Србин има право да се жали на противзаконе поступке власти.

Ако виша власт нађе, да је жалба неоснована, дужна је да жалитеља у своме решењу извести о основима, са којих му жалбу не уважава.

Члан 34.

Сваки има право да се обрати молбом надлежној власти, и то у своје име; а у име другог, и као целина, могу то чинити само надлежатељства и правна лица (корпорације), и то ова последња о предметима, за које су надлежна.

Члан 35.

Сваки је Србин војник, и дужан је да служи у војсци, стајаћој или народној, изузимајући оне, које закон ослобођава.

Народна војска, као једна од најнужнијих земаљских установа, не може се укинути ни скучити.

Члан 36.

Војска се не сме договарати. Она се скупуља само на позив старешине.

Члан 37.

Војници подлеже војеним судовима само за кривична дела.

Чланови: 27., 28. и 32. устава односе се и на војнике само у толико, у колико не би били противни војеним законима и дисциплинарним прописима.

Опредељења о војеној дисциплини издају се уредбом књажеском.

Члан 38.

У случају преке опасности за јавну сигурност може влада на неко време обуставити: опредељења члана 27. односно личне слободе; члана 28. односно неповредности обиталишта; члана 32. односно слободе говора и печатње; члана 111. односно надлежности суда.

Члан 39.

Сваки Србин и свако правно лице, дужно је да носи државне данке и друге терете, а ови се разрезају по једнаким основима за све.

Само Књаз и престолонаследник не плаћају никакав данак.

Члан 40.

Свакоме је Србину слободно да иступи из србскога грађанства, пошто испуни обвезе војене службе у стајаћој војсци, као и друге дужности, које би имао, како спрема државе, тако и спрема приватних лица.

III.

О народном представништву.

Члан 41.

Народна је скупштина народно представништво.

Члан 42.

Народна скупштина састоји се из посланика, народом слободно изабраних, и посланика, које Књаз бира.

Скупштина је обична и велика.

Члан 43.

Избори су народних посланика непосредни и посредни преко повереника.

Члан 44.

Сваки срез и свака окружна варош бира за себе посланике, и то на три хиљаде порезких глава по једног.

Но и онај срез и окружна варош, што имају мање од три хиљаде порезких глава, бирају по једног посланика.

Варош Београд бира два посланика.

Ако који срез или окружна варош има више од три хиљаде порезких глава, и тај вишак прелази хиљаду пет стотина порезких глава, онда ће се тамо изабрати још један посланик; а ако вишак не прелази хиљаду пет стотина порезких глава, то се неће рачунати.

Члан 45.

Књаз бира на свака три посланика по једног од своје стране из реда људи, који се одликују науком или искуством у народним пословима, но овај број не мора бити подпун.

Члан 46.

Сваки Србин, који је пунолетан и плаћа грађански данак на имање, рад или приход, има право да бира посланике или поверенике.

Члан 47.

Ко има право да бира, може бити изабран за повереника, али за посланика може бити изабран онај, коме има пуних тридесет година и плаћа државног данка најмање шест талира годишње на имање, рад или приход, и има остала својства, која прописује изборни закон.

Члан 48.

Чиновници, и они, који у ред чиновника спадају, као: пензионери, они, који примају какво издржање из државне касе, или који улажу у фонд удовички, а исто тако и правозаступници, не могу бити за посланике народне изабрани; а они, које Књаз бира, могу се узети из свију редова грађанства.

Но војници стајаће војске, ма кога чина, не могу ни бирати ни изабрани бити.

Члан 49.

При избору народних посланика или повереника, само се лично, и само на једном месту може дати глас.

Члан 50.

Сви посланици морају живити у Србији, но не морају живити у срезу или вароши, где су изабрани.

Члан 51.

Народни посланици нису представници само оних, који су их изабрали, већ целог народа; и по томе, њима се не може дати никакво обвезно настављење од избирача, већ они по свом увиђењу и савести представљају и решавају народне потребе.

Члан 52.

Сви посланици, кад ступају у дужност, полагају ову заклетву: „Заклињем се јединим Богом, и свим што ми је по закону најсветије и на овом свету најмилије, да ћу устав верно чувати, и да ћу при мојим предлозима и гласању опште добро Књаза и народа, по мојој души и моме знању непрестано пред очима имати.“

И како ово испунио, онако ми Бог помогао и овога и онога света.“

Члан 53.

Народна скупштина има председника и подпредседника.

Велика народна скупштина бира из своје средине председника и подпредседника, а обична народна скупштина кад се год сазове, бира, такође из своје средине, шест лица, и Књазу их предлаже, а Књаз поставља једног од њих за председника а једног за подпредседника.

Потребан број секретара бирају скупштине из своје средине.

Првој редовној скупштини поднеће се пројект изборног закона скупштинског.

КРУГ ВЛАСТИ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ.

Члан 54.

Законодавну власт врши народна скупштина са Књазем.

Она не може узимати у свој круг рада друге предмете, осим оних, који су јој уставом одређени, или оних, које би јој Књаз нарочито предао.

Члан 55.

Никакав закон не може бити без пристанка народне скупштине издат, укинут, измењен или протумачен.

А наредбе за извршење закона, као и наредбе произишле из надзорне и управне власти књажеве, издаје извршна власт.

У обнародовању закона мора се казати да је пристанак народне скупштине предходно, а у наредбама за извршење закона, мора се именовати закон, на основу кога се наредба издаје.

Члан 56.

Само у случају кад је земаљска безбедност, било споља било изнутра, у великој опасности, а скупштина није сакупљена, Књаз може што је нужно, ма да би за то потребовало садејства скупштинског, сам, на предлог министарског савета, наредити, што ће силу закона имати, а кад се прва скупштина састане, њој ће се овако ванредно издати закон поднети на одобрење.

Но без одобрења скупштине не може се ни у ком случају данак или општи прирез установити, ни постојећа превачити.

Члан 57.

Закони и наредбе, које Књаз обнародује, сходно прописима предидућа два члана, имају обвезну силу за све грађане и власти земаљске. А сама скупштина може решавати: је ли при каквом закону, који је надлежно обнародован, и она од своје стране, сходно уставу, садејствовала.

Члан 58.

Предлог, да се какав закон изда или постојећи измени, допуни или протумачи, може Књаз скупштини, а тако исто и скупштина Књазу учинити. Но формални пројекти произлазе само од Књазу.

Члан 59.

Скупштина дужна је, да пре свега узме у саветовање оне предмете, које јој влада поднесе, а нарочито буџет, и ако се захтева, овај ће се у свако време одма предузети. А тако исто влада ће оне предмете, који јој се од скупштине као хитни означе, што пре у расуђење узимати.

Члан 60.

Влада може какав скупштини поднесени пројект закона узети натраг за све време док исти не буде у скупштини коначно решен.

Члан 61.

Ако скупштина прима какав пројект, али са допунама и изменама, а влада ове не усвоји, влада

може исти пројект или сасвим натраг узети, или га са противним разлозима, а у првобитном стању, или са другим изменама од своје стране истој скупштини вратити.

У сваком случају влада може захтевати подпуно примање или одбачење својих предлога.

Члан 62.

Кад скупштина какав пројект закона сасвим одбаца, влада га може без измене поднети следећој скупштини, а истој може га поднети само са изменама.

Члан 63.

Решени буџет подноси скупштина Књазу.

Ако би скупштина налазила, да би требало неке предложене суме умалити, или их сасвим изоставити, она ће своје мишљење разлозима подкренити, и именовати предмете, код којих се, као и начин како се уштеда може учинити без штете за државне потребе.

Члан 64.

Скупштина не може условљавати одобрење буџета предметима, који не би са истим у свези стајали.

Члан 65.

Влада ће свагда основе и предлоге, које би јој скупштина по члану 63. учинила, све-

страно испитати и оценити, и, у колико је год, без штете за државне потребе, могућно уважити.

Но ако влада те предлоге не узмогне при-
мити, а скупштина, и по датом јој о томе обја-
сњењу, опет не одобри захтеване суме, као, и ако
би скупштина, пре него што је буџет решен, распу-
штена била, онда важи постојећи буџет и за
идућу годину, изостављајући из њега оно, што
је изреком на извесну потребу опредељено, на
је та потреба већ подмирена.

Да постојећи буџет може и за идућу го-
дину важити, издаје Њаз, са против подисом
свију министара, наредбу, која се има, с позивом
на овај члан устава, обнародовати и међу
законе ставити.

Члан 66.

Без пристанка скупштине не може се др-
жава задужити.

Ако би, због какве ванредне и преке по-
требности земаљске, нужно било, да се држава за-
дужи, а скупштина не би на скупу била, онда ће
се она ванредно сазвати.

Но ако се земља налази у таквим околно-
стима, да није могућно ванредно сазвати скуп-
штину, Њаз може, на предлог министарског са-
вета, а по договору са државним саветом, ре-
шити, да се учини зајам, који не сме превазићи
суму од две стотине хиљада дуката.

Њаз може, на исти начин, решити, да се,
за подмирење какве ванредне и преке државне
потребности, учини из државне касе издатак, за који
нема законодавно одобреног кредита; но сума
овакових издатака за једну годину, не може укупно
превазићи тридесет хиљада дуката.

Првој редовној скупштини саопштиће се, у
оба напред изложена случаја, шта је учињено,
и разложити узроци, са којих је нужно било
да се тако поступи.

Члан 67.

Скупштина може да прима писмене жалбе о
предметима, које је дотични министар већ ре-
шио, но она не може да прима лично жалитеље.

Члан 68.

На свако закључење, које скупштина под-
несе Њазу, следоваће књажева одлука, и то, у
колико је могућно, још за трајања исте скуп-
штине.

Члан 69.

Министри имају приступа у седнице скуп-
штине; они могу у претресању сваког предмета
учествовати; биће саслушани, кад би год захте-
вали, и имају право да о ствари још једном го-
воре, пошто се претрес о њој сврши.

Њаз може да одреди и пошаље у скупштину

и друга лица, као поверенике, који ће у место министара, или с њима заједно, давати скупштини потребна објасњења, и ови повереници имају тада иста права као и министри.

Но ни министри ни повереници не могу давати гласа.

Члан 70.

Скупштина може и сама да позове ministre или одређене поверенике, да јој даду потребне извештаје и објасњења, и ови ће то свагда дати, ако не би налазили, да би за државне интересе било штете од јавног, пре времена, саопштења.

Члан 71.

Нико и никад не може узети посланика на одговор за глас, који је он дао као члан скупштине.

Но ако би његови изрази садржавали нападање на личност Књаза, књажеску фамилију, намеснике књажеског достојанства, скупштину, или поједине чланове њене, онда председник има право да седницу за тај дан прекине, и у следећој седници предложи, да скупштина реши: да се дотични члан за неко време искључи из скупштине.

А ако би изрази посланика сачињавали по кривичном закону како злочинство, или пре-

ступ, дотични члан може и пред редовним судовима бити оптужен, ако скупштина предходно одобри.

Члан 72.

Чланови скупштине, пет дана пре него се отвори скупштина, и за све време трајања њена, не могу бити затворени, нити предати суду, осим по прописима следећа два члана.

Члан 73.

Кад се у злочинству или преступу на самом делу ухвате, могу се ставити у притвор, но то се мора одма јавити скупштини, и никакав даљи испит над њима не може се чинити, док скупштина не реши, да има места стављању под суд.

Члан 74.

Докле скупштина траје, њене чланове не може никаква власт ни позвати ни ставити у притвор, докле она не реши, да се може иследовање против њих одпочети, осим случаја, кад се ухвате на самом делу злочинства или преступа.

Сазивање народне скупштине.

Члан 75.

Скупштина се сазива редовно сваке године, а кад би важни хитни послови захтевали, она се може и ванредно сазвати.

Члан 76.

Књаз сазива, отвара, и закључује скупштину; он одређује време у години, кад ће се, и место, где ће се она сазвати.

Он може отворити и закључити скупштину и преко нарочитог за то пуномоћника. А ако је скупштина сазвана у случајима члана 12., онда је отварају они, који су је сазвали.

Члан 77.

Књаз може сазвану скупштину на неко време да одложи, само ће се при одлагању одредити време, на које се одлаже, и то време може бити најдуже шест месеци.

Члан 78.

Књаз може скупштину и да распусти, па да нареди други избор посланика народних.

Други избор посланика мора бити наређен најдуже у течају четири месеца, а друга скупштина мора бити сазвана најдуже у течају шест месеци, од дана, кад је предходећа распуштена.

Члан 79.

Без књажевог позива, посланици не могу се скупити у седнице скупштинске, нити могу скупљени остати, и што радити, пошто су седнице закључене, одложене, или скупштина распуштена.

Члан 80.

Сваки владин предлог, и у опште сваки предмет, мора се у скупштини, пре него што се узме у саветовање и решавање, исцитати у једном или више одбора.

Члан 81.

Овим одборима влада ће свагда дати, на њихово захтевање, потребна објасњења.

Но и одбори морају, пре него што даду своје мишљење скупштини, саслушати владиног повереника о примедбама, које би овај имао да учини, и које ће одборима у њиховој седници разложити, а одбори ће о тим примедбама расудити, и по нахођењу оценити их.

Члан 82.

Скупштина може решавати, кад у седници њеној присуствују најмање три четвртине чланова.

А за пуноважно закључење изискује се, да су за предлог дали глас најмање половина присуствујућих чланова и један више.

Члан 83.

У скупштини може се глас дати само лично и јавно.

Члан 84.

Скупштина стоји у спошају само са министрима.

Члан 85.

Седнице су скупштинске јавне; но могу бити и тајне, на захтевање председника, или министра, или владиног повереника, кад који од њих изјави, да је при саопштењима, која би имао да учини, нужна тајност; или на захтевање три члана, којима би се, пошто се слушаоци удале, придружила најмање још једна четвртина присуствујућих чланова.

Члан 86.

Нико не може са оружјем доћи у седнице скупштине, ни у ограду њеног здања.

Члан 87.

Чланови скупштине, који не живе стално у месту, где се седнице држе, добијају путни и дневни трошак из државне касе, што ће се одредити особеним законом.

Члан 88.

Ближи прописи о пословном реду скупштине определиће се особеним законом.

ВЕЛИКА НАРОДНА СКУПШТИНА.

Члан 89.

Посланике за велику народну скупштину бира сам народ, у броју четири пута оноликом, колико народ бира за обичну скупштину.

Велика народна скупштина сазива се кад је потребно:

1., да се избере Књаз, кад би владајући преминуо, а не би било престолонаследника по опредељењима овога устава, у ком ће случају она и цивил-листу одредити новом Књазу;

2., да се изберу намесници књажеског достојанства кад се та потреба покаже у смислу устава;

3., да решава мењање устава;

4., да решава питања веће важности о смањивању или размени кога дела државне области; и

5., кад Књаз нађе за потребно да саслуша велику народну скупштину о каквом питању од ванредне важности за земљу.

IV.

ДРЖАВНИ САВЕТ.

Члан 90.

Установљава се државни савет, коме је задатак:

1., да даје влади своје мишљење о предметима, које би му она предложила;

2., да на позив владе израђује и испитује законске и административне пројекте;

3., да разматра и решава жалбе против министарских решења у спорним административним питањима;

4., да решава сукобе између административних власти;

5., да одобрава почасне издатке из општег кредита буџетом одређеног на ванредне потребе, као и почасно употребљавање кредита, одређеног на грађевине, у колико би издатак у поједином случају био већи од суме, са којом министар може сам по закону располагасти;

6., да одобрава изузетно ступање у сажителство србско;

7., да одобрава задуживање државе као и ванредне кредите у случајима, предвиђеним чл. 66. устава;

8., да решава о прирезима за потребе округа, срезова и општина, ако прирези прелазе суму, коју сама управна власт по закону одобрава, а исто тако и о задуживању округа, срезова и општина;

9., да одобрава продају и у опште отуђивање непокретних добара окружних, срезких и општинских;

10., да решава о расхоровању оних сума, за које би се показало, да се не мају одкуд наплатити;

11., да одобрава у ванредним потребама

зајмове из државне касе, или изузетне зајмове од управе фондова;

12., да одобрава поравнања, која би се по државне интересе као пробитачна показала;

13., да може од главне контроле захтевати потребне извештаје, и објасњења о државним рачунима; и

14., да решава има ли по закону места за узимању приватних непокретних добара, за опште-народну потребу.

Члан 91.

Чланове државнога савета поставља Књаз. Они улазе у ред осталих чиновника. Број њихов не може бити мањи од једанаест ни већи од петнаест. Из њихове средине Књаз поставља председника и подпредседника, који врше ову дужност, докле Књаз не нађе за сходно, да их другима замени.

Члан 92.

Члан државног савета не може бити, који није навршио тридесет и пет година живота, и десет година државне службе, и који нема непокретног имања у Србији.

Пословни ред државног савета определиће се особеним законом.

V.

О ДРЖАВНОМ ИМАЊУ, О КЊАЖЕВОМ ИМАЊУ И
КЊАЖЕВОЈ ЦИВИЛ-ЛИСТИ.

Члан 93.

Државно имање састављају сва она непокретна и покретна добра, и сва имовна права, која држава, као своја прибавља и притежава.

Законом ће се одредити, како ће се то имање моћи отуђивати, или оно и његов приход заложити, или другим теретима оптеретити.

Члан 94.

Државним имањем управља министар финансије.

Члан 95.

Од државног имања различно је књажево приватно имање, којим Књаз може слободно располагати за живота и на случај смрти, по прописима грађанског законика.

Члан 96.

При ступању на престо, Књазу се одређује из државне касе, годишње једна сума новаца, скупштином, на све време његове владе, као цивил-листа, која му се месечно исплаћује.

Али трошкови на одржање оних државних добара, која се Књазу на бесплатно слободно

уживање уступају, имају се исплаћивати из његове цивил-листе.

Члан 97.

Цивил-листа један пут одређена, не може се повисити без пристанка скупштине, а без пристанка Књаза не може се умалити.

Члан 98.

По смрти Књаза важи њему одређена цивил-листа и за престолонаследника до састанка прве народне скупштине.

VI.

О ДРЖАВНОЈ СЛУЖБИ.

Члан 99.

На врху државне службе налази се министарски савет, који стоји непосредно под Књазом.

Министарски савет састављају министри, за поједине струке управе наменовани, између којих Књаз, по свом нахођењу, поставља једног за председника министарског савета.

Министре поставља и одиушта Књаз.

Члан 100.

Министри су одговорни Књазу и народној скупштини за своја званична дела.

И зато сваки акт у државним делима, који

Књаз подписује, мора бити против-подписан од дотичног министра.

Члан 101.

Министар може бити оптужен, кад учини издајство према отачаству или владаоцу, кад повреди устав, кад прими мито и кад оштети државу из користољубља.

Члан 102.

Министра може оптужити народна скупштина. Предлог за то, који се чини написмено, мора садржавати тачке оптужења и бити подписан најмање од двадесет посланика.

Члан 103.

Да се у скупштини изрекне, да има места оптужењу, изискује се две трећине гласова.

Члан 104.

Оптуженом министру суди државни суд, кога се састав опредељује законом.

Осуђеног министра не може Књаз помиловати без пристанка народне скупштине.

Ближа наређења о одговорности министарској определиће се законом.

Члан 105.

Сваки чиновник одговара за своја званична дела. Но судија не може се дати суду, док не

одобри касацијони суд, а кад овај одобри, онда суде редовни судови.

Члан 106.

Државни чиновници полажу Књазу заклетву, да ће му бити верни и послушни, и да ће се устава савесно придржавати.

Војска не полаже заклетву на устав.

Члан 107.

Чиновник, који, због старости или друге телесне или душевне слабости, не може да врши дужности свога звања, има право на пензију.

У осталом, права и дужности чиновника државних опредељују се особеним законом.

VII.

О судовима.

Члан 108.

За изрицање правде постоји више степена судова.

Члан 109.

Правда се изриче у име Књаза. При изрицању правде судови су независни и не стоје ни под каквом влашћу осим закона.

Члан 110.

Никаква државна власт, ни законодавна ни управна, не може вршити судске послове, нити опет судови могу вршити законодавну или управну власт.

Судови не могу управне чиновнике за њихова званична дела узимати на одговор и судити им док надлежна власт не дозволи.

Члан 111.

Нико се не може узети на одговор од другог суда, нити му сме судити други суд, осим онога, који му је законом, као надлежан, опредељен.

Члан 112.

Не могу бити у исто време судије у једном суду сродници по крви у правој усходећој или нисходећој линији, до ког било степена, нити у побочној линији до четвртог, а по тасбини до другог степена закључно.

Члан 113.

Не може бити судија првостепеног суда, који није навршио двадесет и пет година, а виших судова, који није навршио тридесет година живота.

Члан 114.

При изрицању правде у судовима морају бити најмање три судије.

Но законом се може определити, да предмете мање важности, кривичне и грађанске, суди један судија.

Члан 115.

Претрес у судовима бива јавно, осим где закон, због јавног поредка и морала, друкчије наређује; но судије се саветују и дају глас тајно, а пресуда се исказује гласно и јавно.

У пресуди морају се изложити основи суђења и параграфи закона, по којима је пресуђено.

Члан 116.

У свима злочинствима и преступима оптужени има право да узме браниоца пред судом, а у случајима, које закон опредељује, мора му суд браниоца по званичној дужности поставити.

Члан 117.

За разбојништва, опасне крађе и паљевине завешће се постепено поротни судови, што ће се законом уредити.

Члан 118.

У кривичним делима Књаз има право помиловања, и може одсуђену казну кривцу да преобрати у казну другог блажег рода, или да му је смањи, или сасвим опрости

VIII.

О ЦРКВАМА, ШКОЛАМА И БЛАГОДЕТНИМ ЗАВОДИМА.

Члан 119.

Слободно јавно извршивање верозаконих обреда имају вероисповеди, које су у Србији признате, или које особеним законом буду признате.

Члан 120.

Књаз је заштитник свију вероисповеди, у држави признатих.

Духовна надлежательства свију вероисповеди стоје под надзором министра црквених послова.

А управа унутрашњих вероисповедних послова остаје по дотичним вероисповедним канонима, за православну цркву, архијерејском сабору, а за друге вероисповеди надлежним духовним властима.

Члан 121.

Преписка духовне власти православне цркве са властима или саборима изван земље водиће се са одобрењем министра црквених послова. А преписка свештеника других вероисповеди са властима и саборима изван земље мора се подносити на увиђење и одобрење министру црквених послова.

Никакав акт, који би дошао од духовних власти, или црквених сабора изван земље, не

може духовна власт у земљи обнародовати, докле га не одобри министар црквених послова.

Члан 122.

Против злоупотреба духовних власти, буди које од признатих вероисповеди, подноси се жалба министру црквених послова.

Члан 123.

Свештена лица, у смотрењу својих грађанских одношаја и дела, и у смотрењу свог имања, подчињена су општим земаљским законима.

Члан 124.

Све школе и други заводи за образовање стоје под надзором државне власти.

Члан 125.

Приватни заводи за добротворне цели не могу се као државно имање сматрати, нити на што друго употребити, осим на оно, што је опредељено при установи завода.

Само у случају, кад није више могућно, да се првобитно опредељена цель завода постигне, може се употребити имање истога, на друге подобне цели, по пристанку оних, који би имали право надзора и управе.

IX

О ОПШТИНАМА И ПРАВНИМ ЛИЦИМА.

Члан 126.

Никаква нова општина, и у опште никакво правно лице, не може постати без одобрења државне власти. Исто тако не може каква постојећа општина, без одобрења државне власти, свој обим променити, било примањем у себе других општина, било делећи се сама у више општина.

Члан 127.

Општине су самосталне у својој управи, сходно прописима закона.

Члан 128.

Сваки грађанин и свако непокретно добро, мора у јавним одношајима припадати којој општини, и сваки члан општине, и свако непокретно добро, мора сносити општинске терете.

Члан 129.

Општине и у опште правна лица, могу, као и поједина лица, имати свог имања.

Члан 130.

Општинске власти дужне су, поред општинских послова, да врше у својој општини и државне послове, које им закони опредељују.

X.

ОПШТА ОПРЕДЕЉЕЊА.

Члан 131.

Предлог о потреби, да се какве измене или допуне у уставу учине, или да се који пропис истога протумачи, може учинити како Књаз скупштини, тако и ова Књазу.

За закључење овог рода у скупштини изискује се, да су две трећине од присуствујућих чланова за предлог глас дали, као и да две, једно за другим следеће редовне скупштине, о томе учине сагласно закључење.

Пошто је овако поступљено, онда ће се сазвати велика народна скупштина, да коначно реши, хоће ли се и како предложене измене или допуне у уставу учинити, или који пропис истога протумачити. Ово закључење велике народне скупштине важиће кад га Књаз потврди.

ЗАКЉУЧЕЊЕ.

Члан 132.

Овај устав ступа у живот, кад га подпишу намесници књажеског достојанства. Њиме се замењују: закон о наследству књажеско-србског престола од 20. Октобра 1859. године, као и допуна овог закона од 17. Августа 1861. го-

диве; — устројење државног савета од 17. Августа 1861. године; и укидају се у опште сва опредељења ма кога рода, која би била противна прописима овог устава.

Остају у важности: закон од 30. Октобра 1856. године В.М[№] 1660., и закон од 4. Новембра 1861. године В.М[№] 2244.

ПРЕЛАЗНО НАРЕЂЕЊЕ.

Члан 133.

Прва редовна скупштина по овом уставу сазваће се у течају идуће 1870. године, а избори посланика народних за ту скупштину учиниће се по досадањем изборном реду, у колико он није укинут прописима овог устава.

Влада књажевска овлашћује се, да, међутим, у договору са државним саветом, изда буџет прихода и расхода државних, и у опште одобрава потребне кредите за 1870. рачунску годину.

(М. П.) *Председник скупштине,*
Ж. Карабиберовић.

Подпредседник,
Т. П. Туцаковић.

Секретари:

Коста Грудић.
Јов. Вошковић.

За округ алексиначки :

Радојко Пешић Радисав Милић
Дина Стефановић Стефан Милетић

Радивоје Станојевић	Стојан Јанковић
Живко С. Брачанинац	Марко Миловаковић
Милош Живић	Миленко Петровић
Милосав Алексић	Станисав Павловић
Михајло Живадиновић	Милета Стамболић
Недељко Живадиновић	Трифун Трифунац
Недељко Стевановић	Марко К. Милојевић
Миладин П. Мартиновић	В. К. Стошић.

За варош Београд :

Живко А. Ђорђевић	Радован А. Петровић
Игњат Стаменковић	Б. С. Антула
Лазар Трифковић	Јово Крсмановић.

За округ београдски :

Глигорије Герасимовић	Стеван Благојевић
Илија Симић	Радивоје Павловић
Павле Тодоровић	Радосав Марковић
Марко Станковић	Иванко Живаковић
Јеврем Катић	Стеван Поповић
Степан Благојевић	Василије Петровић
Живко Стефановић	Радован Милошевић
Митар Животић	Димитрије Милошевић
Јанко Лазић	Антоније Нешић
Павле Васић	Јеремија Обрадовић
Јован Стојановић	Петар Лазаревић
Лаза Марковић	Стеван Лукић.

За округ ваљевски :

Димитрије Н. Митровић	Аврам Текић
Касијан А. Стојишић	Сава Стојановић
Веселин Богдановић	Јеврем Петровић
Лазар Ј. Мартиновић	Јован Параћинац
Живко Јеремић	Илија Ж. Мојић
Тодор Јанковић	Аксентије Костадиновић
Аксентије Јанковић	Иван Поповић

Јанко Живановић	Ивко Брдаревић
Радојица Жујовић	Васа Вујкановић
Иван Протић	Алекса Јоксимовић
Радојица Драић	Јован Јеротић
Живко Косић	Ненад Михајловић
Обрад Сировљевић	Ивко Остојић
Обрад Томић	Алекса Ђедмашевић
Маринко Радовановић	Павле Милошевић
Пантелија Лештарић	

За округ јагодински:

Милосав Вуџмановић	Божин Јовановић
Недељко Поповић	Радоје Павловић
Тодор Стојадиновић	Љубисав Васић
Андрија Поповић	Гаја Мијајловић
Милан Миловановић	Риста Нешић
Миленко Петровић	Милосав Ивановић
Василије Ф. Параћинац	Крста Радосављевић
Гангорије Миленковић	Тодор Арапџековић
Андреја Матић	Јован Клављанин
Вуица Миловановић	Стеван Јевтић
Стеван Јевтић	Јован Хаџић
Риста Симоновић	Стеван Васић
Никола Ристић	Радојко Милосавац
Димитрије Банковић	Јанџије Пешић
Алекса Петковић	Петар Дедобарчевић
Тодор Анђелић	

За округ књажевачки:

Гавра Анџић	Стојан Станковић
Илија Живковић	Павле Раденковић
Никола Павловић	Сима Ђ. Стевановић
Миленко Станковић	Милета Ристић
Ђорђе Пешић	Вуча Николић
Дина Лазаревић	Стојанин Радоњић
Цветко Раденковић	Марко Радосављевић

Милош Вучић	Живадин Радојковић
Миљка Јовановић	Раденко Вељковић
Жика Радојковић	Џоја Спасић
Никола Здравковић	Јоца Стојановић
Благоје Пауновић	Тома Рајковић

За округ крагујевачки:

М. П. Блазнавац	Марко А. Глашић
Мијајло В. Мирковић	Милан Вукашиновић
Ранко Јовановић	Аксентије М. Ђорђевић
Ђорђе П. Ђоровац	Радован Маричић
Митар Катанић	Анта Паптић
Митар Шуџић	Стојан Ђуричић
Лука Васиљевић	Радосав Радић
Сима Црногорац	Димитрије Проклић
Аврам Радовић	Петар Лекић
Драгутин М. Ризнић	Тодор Мирковић
Марко Војновић	Петар Тодоровић
Борисав Милановић	Радосав Милетић
Панта Петровић	Милован Ратинац
Митар Јевтић	Јевта Станковић
Ђорђе Обрадовић	Јанко Вацаковић
Василије Радовановић	Милан Алтушевић
Јован Стевановић	Илија Вукмировић
Мијајло Пауновић	Радоје Недић
Милош Жарић	

За округ крајински:

Димитрије Нишић	Ђорђе С. Мокрајан
Преда Димитријевић	Радул Поповић
Јован Ђорђевић	Георг Поповић
Миљка Николић	Миљко Живковић
Јован Мишић	Јоца Гривац
Димитрије Миловановић	Станко Јовановић
Илија Аврамовић	Лазар П. Владисављевић
Милош Анџић	Милорад Василић

Марко С. Банковић	Недељко Стојадиновић
Тенка Николић	Динуа Мојсиловић
Младен Пауновић	Петар Радуловић
Крста Крстић	Сава Николић
Станоје Рајичић	Живко Грујић
Сандул Кошуљан	Јован Труић
Динуа Николајевић	Милосав Танић
Мита Николић	Гица Ђорђевић

За округ крушевачки :

Гаврило Протић	Паун Милошевић
Стојан М. Бркић	Петар Басајовић
Ставоје Николић	Милоје Вулић
Иван Обрадовић	Мијајло Обрадовић
Јосиф Поповић	Смиљко Ђирић
Цветко Манић	Сима Миленковић
Милан Ђирковић	Милић Савковић
Никола Павловић	Вукојица Павловић
Милија С. Поповић	Јован Антић
Павле Поповић	Агатон Драговић
Симеон Максимовић	Ђорђе Бабић
Сима Милошевић	Гаја Божановић
Сава Марковић	Милован Брђанин
Васиљје Поповић	Миљко Аћимовић

За округ подрински :

Игњат Васић	Арса Гавриловић
Крста Протић	Арсеније Гавриловић
Сава Бојић	Риста Павић
Димитрије Туфекчић	Јефрем Бешовић
Петар Неговановић	Нико Радић
Лука Солдатовић	Урош Полић
Спасоје Антонић	Витор Дамјановић
Цветан С. Осатовић	Вићентије Старчевић
Антоније Прковић	Петар Станковић

За округ позаревачки :

Павле Радивојевић	Мита Стевчић
Милан Радивојевић	Станко Остојић
Лазар Пантелић	Миленко Ђурић
Живко Обрадовић	Станко Стефановић
Јован Стојановић	Стојан Јовановић
Живко Јовановић	Живуљ Јовановић
Стеван Милићевић	Милић Петровић
Ђорђе Миладиновић	Милош Пантић
Трифун Матејић	Миљко Живковић
Младин Миљковић	Милоје Миленковић
Стојић Обрадовић	Станоје Гајић
Стојан Ж. Раичић	Јован Трајић
Богдан Анђелковић	Јеврем Станисављевић
Богдан Ивановић	Јовица Пантић
Сима Несторовић	Живан Петровић
Груја Милосављевић	Миленко Милић
Живко Маровић	Илија Адамовић
Марко Илић	Филип Јовановић
Ђорђе Стојковић	Петко Јовановић
Стока Богдановић	Марко Тодоровић
Мита Крупић	Младин Јовановић
Јеврем Ђорић	Паун Лазаревић
Танаско Благојевић	Кирил Марковић
Живојан Тодоровић	Гојко Димитријевић
Гавра Поповић	Глигорије Симић
Милош Степановић	Стеван Богојевић
Коста Јоакимовић	Стока Живковић
Јован Пауповић	Милан Милутиновић
Атанасије Бранковић	Боја Тошић
А. С. Николајевић	Сава Милојковић

За округ руднички :

Петар Протић	Вујо Васић
Стеван Јаковљевић	Јеврем Борисављевић
Павле М. Лучић	Тодор Ракић

Тимотије Јеремић	Јоца Катанић
Радоје Николић	Коста Чукљевић
Борђе Пејчиновић	Мелентије Дробњаковић
Трифун Ђуничић	Марко Радовић
Трифун Новаковић	Миленко Бисепић
Павле Грковић	Вујица Вукосављевић
Коста Матић	Марице П. Блазнавац.

За округ смедеревски :

Милутин Банић	Борђе Стефановић
Милутин С. Спасић	Живота Ивковић
Милош Сретеновић	Станко Накарић
Јован С. Симићић	Живан Јовковић
Јаков Крупежвић	Јован Милићевић
Јован Николић	Матеја Ристић
Тоша С. Лукић	Петар Радовановић
Гаврил Велимировић	Павле Вучковић
Војин Радосављевић	Милија Радовановић
Петар Банковић	Танасије Илић
Милан Тошковић	Марко Поповић
Петар Марковић	Петар Нешић.

За округ ужицки :

Јеремија Р. Стојанић	Никола Ђокић
Петар Костић	Филип Милуновић
Милан Стојић	Павле Бојановић
Мишо Ковачевић	Теовило Раковић
Матеја Поповић	Самчо Милојевић
Јеврем Шолуцовић	Тодор Павловић
Малиша Тодоровић	Милош Евгенијевић
Милан Поповић	Глиша Веселиновић
Тимотије Кнежевић	Милан Марић
Митар Дамјановић	Панта Јоргандић
Петар Стевановић	Јоксим Богдановић
Милош Станковић	Сретен Мишић
Василије Турчић	Јоксим Прџовић

Деспот Вучићевић	Лука Митровић
Миле Илић	Вучић Ђеросимовић
Живан Милошевић	Остоја Мојковић
Цветко Јевтић	Милија Атанасијевић
Петар Рајковић	

За округ криоречки :

Лазар Поповић	Новак Јанковић
Коста Николић	Димитрије Јовановић
Дала Николић	Раденко Живадиновић
Јова Младеновић	Милосав Вељковић
Новак Јовановић	Сибин Ристић
Здравко Цакић	Рака Протић
Милија Петровић	Јанко Кривић
Лазар Симић	Милосав Тошић
Никола Цоловић	Милосав Милосављевић
Видоје Цакић	Милета Живковић
Петко Панић	Симеон Станчаиловић
Милосав Ивановић	Крста Павловић
Коста Бицуловић	Никола Димитријевић
Живко Станојевић	Боснок Несторовић.

За округ чапачки :

Милосав Шолаић	Јован Павловић
Савко Жојић	Владимир Поповић
Петар Вукадиновић	Миленко Бањанац
Ранисав Главоња	Василије Џода
Владимир Хаџић	Неша Вујовић
Димитрије Панић	Милан Станишић
Никола Радовановић	Алекса Митровић
Сретен Протић	Витор Стовраг
Стеван Ђорђевић	Јанко Зарић
Димитрије Јеротић	Филип Карић
Филип Ђосић	Раденко Равајдовић
Милош Кнежевић	Василије Мишић
Милош Црвчанин	Сретен Поповић.
Живко Крстаић	

За округ шабачки :

Тодор Срđановић	Панта Бабовић
Јанко Јовановић	Иван Мијајловић
Панта Ковић	Петар Вићентијевић
Миле Дамјановић	Никола Мандић
Стеван Драјић	Милан Барјактаровић
Стев. М. Тоцузовић	Аврам Јуришић
Јеврем Гавриловић	Маринко Милосављевић
Живко Адамовић	Иван Мајсторовић
Павле Самуровић	Лаза Ђованчић
Сава Данчић	Јован Рундић
Василије Топаловић	Никола Игњатовић
Милан Кузмановић	Јован Гуџонић
Аврам Белић	Божа Максић
Милан Ђурић	Ранко Видотић
Илија Шуманац	Стеван Мирковић
Марко Анђелић	Милца Ђурић

За округ љупчијски :

Душа Цанковић	Милован Радошевић
Коста Димитријевић	Милосав Грбић
Димитрије Димитријевић	Стеван Савић
Ђорђе Поповић	Милан Јовановић
Милосав Ристић	Радивоје Рајић
Велесав Стефановић	Лазар Дулић
Марко Николић	Мијајло Радивојевић
Мята Миладиновић	Маринко Петровић
Марко Ђорђевић	Димитрије Илић
Матеја Милорадовић	Милан Савић
Милован Николић	Д. Х. Манојловић

Препоручујемо свима нашим министрима, да овај устав обнародују и о извршењу се његовом старају; властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме, да му се покоравају.

На Петров-дан (29. Јунија) хиљаду осам стотина шесдесет девете године, у Крагујевцу.

М. П. Блазнавац с. р.
 Јов. Ристић с. р.
 Јован Гавриловић с. р.

Видно и ставно државни печат,
 чувар државног печата,
 министар правде,
 Ђ. Д. Џенић с. р.

Председник министарског савета,
 министар правде,

Ђ. Д. Џенић с. р.

Министар унутрашњих дела,

Рад. Милојковић с. р.

Министар финансије,

Панта Јовановић с. р.

Министар војни,

Ј. Бели-Марковић с. р.

Министар просвете и цркв. дела,

Д. Матић с. р.

Заступник министра грађевина

министар војни,

Ј. Бели-Марковић с. р.

Заступник министра иностраних дела,

министар просвете и цркв. дела.

Д. Матић с. р.